

Guerrová a ostatní proti Itálii, rozsudek velkého senátu ze dne 19. 2. 1998

Stěžovatel: Guerrová a ostatní

Žalovaný stát: Itálie

Číslo stížnosti: 14967/89

Datum: 19.02.1998

Článek Úmluvy: čl. 10
čl. 8

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: respektování rodinného života, respektování soukromého života, svoboda projevu/sdělovací prostředky

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

19. února 1998

VĚC GUERROVÁ A DALŠÍ VERSUS ITÁLIE

(Rozsudek ve věci Guerrová a další versus Itálie)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající ve věci Guerrová a další proti Itálii, v souladu s ustanovením 53 Jednacího řádu Soudu B, jako Velký senát, který tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda. Thór Vilhjálmsson, F. Golcuklu, F. Matscher, B. Walsh, R. Macdonald, C. Russo, A. Spielmann, E. Palm, A. N. Loizou, Sir John Freeland, M. A. Lopes Rocha, G. Mifsud Bonnici, J. Makarczyk, B. Repik, P. Jambrek, P. Kuris, E. Levits, J. Casadevall, P. van Dijk, a dále H. Petzold, tajemník Soudu a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po poradě Senátu, která se konala dne 28. srpna 1997 a dne 27. ledna 1998. posledně uvedeného dala vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“), dne 16. září 1996 během tříměsíční lhůty stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Tomu předcházelo podání stížnosti proti Italské republice (č. 14967/89), předložené Komisi podle článku 25 čtyřiceti italskými státními příslušnicemi dne 18. října 1988, a to: Annou Marií Guerrovou, Rosou Annou Lombardiovou, Grazií Santamariovou, Addoloratou Calerinou Adabbovou, Annou Marii Virgatovou, Antonettou Manciniovou, Michelinou Berardinettiovou, Marií Di Lellovou, Marií Rosa Porcovou, Annou Marií Lanzettovou, Grazií Lagattollovou, Apollonií Rinaldiovou, Renatou

Marii Pilatiovou, Raffaelou Ciuffredovou, Raffaellou Lauriolovou, Dianou Gismondiovou, Filomenou Totarovou, Guilií De Feudis, Sipontinou Santorovou, Marií Lucíí Ritou Colavelli Tattilovou, Irenou Principovou, Marií De Filippovou, Vittorií De Salviovou, Annou Totarovou, Marií Telerovou, Gracíí Telerovou, Nicolettou Lupoliovou, Lisou Schettinovou, Marií Rosarií Di Vicovou, Gioií Quitadamovou. Elisou Annou Castriottovou. Giuseppinou Rinaldiovou, Giovannou Gelsominovou, Antonií Ilianou Tittovou. Concettou Trottovou, Rosou Annou Giordanovou, Annou Marií Trufiniovou, Angelou Di Tuliovou. Annou Marií Giordanovou a Raffaelou Rinaldiovou.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a prohlášení, jímž Itálie uznala obligatorní pravomoc tohoto Soudu (článek 46). Předmětem uvedeného požadavku bylo vydání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků odpovědného státu podle článku 10 Úmluvy.

2. Žadatelky dne 4. října 1997 ustanovily advokáta, který je bude zastupovat (ustanovení 31 Jedinacího řádu Soudu B) a kterému předseda povolil užívat italský jazyk (ust. 28 § 3)).
3. Do ustanoveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan C. Russo. zvolený soudce italské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ust. 21 § 4 (b)). Dne 17. září 1996 vylosoval pan R. Ryssdal, předseda Soudu, za přítomnosti tajemníka Soudu, dalších sedm členů, a to pány F. Matsehera, A. Spielmanna, Sira Johna Freeland, M. A. Lopese Rocha, J. Makarczyka, J. Casadevalla a P. van Dijka (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).
4. Pan Bernhardt z titulu funkce předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem italské vlády (dále jen „vláda“), právním zástupcem žadatelek a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 39 § 1 a 40). Na základě toho bylo tajemníkovi Soudu dne 14. dubna 1997 předáno vyjádření žadatelek a dne 16. dubna vyjádření vlády.
5. Dne 29. dubna 1997 Komise předložila spis o řízení před ní v souladu s požadavkem tajemníka, který jednal podle pokynů předsedy.
6. V souladu s rozhodnutím předsedy senátu se veřejné zasedání senátu konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 27. května 1997. Tomu předcházelo předběžné řízení u Soudu.

Před Soudem stanuli:

(a) za Vládu: pan G. Raimondi, úředník, z příkazu Diplomatické právní služby. Ministerstvo zahraničních věcí, zástupce vlády; pan G. Sabbeone, úředník, z příkazu Legislativního úřadu. Ministerstvo spravedlnosti, poradce:

(b) za Komisi: pan I. Cabral Barreto. delegát:

(c) za žadatelky: paní N. Santilliová. advokát, právní zástupkyně.

Soud vyslechl projevy pana Cabrala Barreto, paní Santilliové, pana Sabbeoneho a Raimondiho.

7. Dne 3. června 1997 se senát rozhodl vzdát se soudní pravomoci ve prospěch velkého senátu (ust. 53 § 1).
8. Do ustanoveného velkého senátu byli z moci úřední jmenováni pan Ryssdal, předseda Soudu, pan Bernhardt, místopředseda Soudu, a další členové a náhradníci za ty členy senátu, kteří se vzdali soudní pravomoci; jmenovitě to byli pánové P. Kuris, G. Mifsud Bonnici, Thór Vilhjálmsson a B. Repik (ust. 53 § 2 (a) a (b)). Dne 3. července 1997 za přítomnosti tajemníka vylosoval předseda dalších sedm soudců povoláných k doplnění velkého senátu, a to pana F. Golcuklua, B. Walshe, R. Macdonalda, paní E. Palmovou, pány A. N. Loizoua, P. Jambreka a E. Levitse (ust. 53 § 2c).
9. Dne 29. července 1997 dovolil předseda Soudu delegátovi Komise, aby prozkoumal průkaznost

požadavku žadatelek. Komentář k tomuto zkoumání byl doručen Soudu dne 19. září 1997.

10. Po projednání s vládním zástupcem, delegátem komise a zástupcem žadatelek se Velký senát usnesl dne 28. srpna 1997, že není nezbytné v případě dále konat zasedání ve smyslu rozhodnutí původního Senátu o vzdání se soudní pravomoci (ust. 40 a ust. 53 § 6).
11. Protože se pan Ryssdal nemohl dne 27. ledna 1998 účastnit rokování, zastoupil ho ve funkci předsedy velkého senátu pan Bernhardt (ustanovení 21 § 6 a 53 § 6).

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. Zemědělská továrna společnosti Enichem
3. Všechny žadatelky žijí ve městě Manfredonia (provincie Foggia). Přibližně jeden kilometr od tohoto města se nachází chemička zemědělské společnosti Enichem ležící v katastru obce Monte Sant' Angelo.
4. V roce 1988 byla tato továrna vyrábějící hnojiva a kaprolaktam (chemickou sloučeninu získávanou procesem polykondenzace, která je důležitou výchozí látkou pro výrobu polyamidových látek jako je nylon) označena jako „vysoce nebezpečná“ podle hledisek stanovených prezidentskou směrnicí č. 175 ze dne 18. května 1988 („DPR 175/88“), kterým bylo do italského práva zanesena směrnice 82/501/EEC Rady evropských společenství (tzv. „Sevesoské“ směrnice) o nebezpečí velkých havárií průmyslového působení ohrožujícího životní prostředí a zdraví místních obyvatel.
5. Žadatelky uváděly, že v průběhu výrobního cyklu se z továrny uvolňuje množství hořlavých plynů – to je proces, který může vést až k výbušné chemické reakci, při které by došlo k uvolnění vysoce toxických látek – a dále i oxid siričitý, dusný, sodík, čpavek, kovové hydridy, kyselina benzoová a především oxid arzenitý. Tyto výroky byly prohlášeny vládou za nesporné.
6. K haváriím v důsledku selhání již, v minulosti došlo, k nejzávažnější dne 26 září 1976. když vybuchla míchací věž na syntézu čpavkových plynů, čímž došlo k úniku několika tun uhličitanu draselného a roztoku uhličitanu obsahující oxid arzenitý. Do nemocnice bylo přijato 150 lidí s akutní otravou arzenikem.
7. Ve zprávě ze dne 8. prosince 1988 výbor, složený z odborníků, jmenovaný Radou oblasti Mantredonie potvrdil, že emise z továrny díky její zeměpisné poloze směřovaly k Manfredonii. Ve zprávě byla poznámka o tom, že továrna odmítla dovolit výboru provést inspekci a že výsledky studií provedené samotnou továrnou ukazovaly, že zařízení na úpravu emisí nebylo odpovídající a že odhad účinku na životní prostředí nebyl úplný.
8. Když v roce 1989 továrna omezila svoji produkci hnojiv, byla v souvislosti s tímto stále hodnocena jako nebezpečná továrna podle směrnice DPR 175/88. V roce 1993 Ministerstvo životního prostředí společně s Ministerstvem zdravotnictví vydalo nařízení, kterým stanovilo opatření pro tuto továrnu ve smyslu zvýšení bezpečnosti stávající výroby hnojiv a výroby kaprolaktamu, kdyby se v ni pokračovalo (viz odst. 27 níže).
9. Tato továrna v roce 1994 skončila s výrobou hnojiv. V provozu zůstala pouze tepelná elektrárna a úpravna přívodních a odpadních vod.
10. Trestní řízení
11. Před nižším soudem provincie Foggia
12. Dne 13. listopadu 1985 podalo 420 obyvatel Manfredonie (včetně žadatelek) žalobu, ve které si stěžovali na znečištění ovzduší emisemi neznámého chemického složení a toxicity původem z továrny. Proti sedmi ředitelům továrny bylo vzneseno obvinění a vedeno trestní řízení pro trestný čin ohrožení životního prostředí, způsobený uvolněním emisí z továrny a porušením předpisu o ochraně životního prostředí

ROZSUDEK BYL VYHLÁŠEN DNE 16. ČERVENCE 1991. VĚTŠINA OBVINĚNÝCH UNIKLA NEPODMÍNĚNÉMU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY, JEDNAK PROTOŽE SE NA JEJICH OBVINĚNÍ

VZTAHOVALA AMNESTIE, JEDNAK BYLY PROMLČENÉ NEBO NEPRODLENĚ ZAPLATILI PENĚŽITÝ TREST (OBLAZIONE). POUZE DVA Z ŘEDITELŮ BYLI ODSOUZENI K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY NA PĚT MĚSÍCŮ. K PENĚŽITÉMU TRESTU VE VÝŠI DVOU MILIONŮ LIRA K FINANČNÍMU NAROVNÁNÍ ŠKOD ÚČASTNICKÝCH STRAN, PROTOŽE NECHALI ZŘÍDIT SKLÁDKU ODPADU BEZ PŘEDCHOZÍHO SCHVÁLENÍ, PROTI PŘÍSLUŠNÝM USTANOVENÍM SMĚRNICE DPR 915/82 O UKLÁDÁNÍ ODPADU.

2. Odvolací soud v Bari

3. V odvoláních obou odsouzených ředitelů a Veřejné elektrické společnosti (ENEL.) a Rady oblasti Manfredonie, které se zúčastnily řízení jako účastnické strany požadující odškodnění. Odvolací soud v Bari zprostil dne 29. dubna 1992 oba ředitele viny z toho důvodu, že tento trestný čin nebyl prokázán, ale potvrdil přetrvávání napadnutelných rozhodnutí. Soud rozhodl, že chyby, ze kterých byli ředitelé obviněni při řízení režimu odpadů, byly ve skutečnosti příznačné pro pozdření a nejistoty ve schválení a výkladu směrnic prováděných DPR 915/82, obzvláště v oblasti Apulie. V důsledku toho nedošlo k žádné újmě, která by dala vzniknout náhradě škody.

4. Stanovisko příslušných úřadů

5. Pro uskutečňování Sevesoské směrnice byl při italském Ministerstvu životního prostředí vytvořen výbor složený z. představitelů státu a oblasti Apulie.

Tento výbor nařídil technickou expertizu, která byla prováděna porotou vytvořenou nařízením Ministerstva životního prostředí ze dne 19. června 1989. Porota předala následující vyjádření:

(a) oznámit, zda se tato továrna přiblížila k opatřením na ochranu životního prostředí ve vztahu k vypouštění odpadních vod, k zacházení s tekutým i pevným odpadem, k emisím plynů a k hladinám škodlivého hluku; podat zprávu o aspektech bezpečnosti; a zkontrolovat, jaká oprávnění továrna ve smyslu těchto hledisek obdržela;

(b) oznámit, zda umístění továrny je slučitelné s jejím okolím, obzvláště ve vztahu k problémům ochrany zdraví místních obyvatel a rostlin a zvířectva a ve vztahu k náležitému využití této země;

(c) navrhnout, jaké kroky by měly být učiněny k získání všech chybějících údajů k dokončení zprávy podle bodu (a) a (b) výše a určit opatření, která by měla být přijata k ochraně životního prostředí.

22. Továrna dne 6. července 1989 předložila bezpečnostní zprávu vyžadovanou článkem 5 směrnice DPR 175/88.

23. Porota dne 24. července 1989 zveřejnila svojí zprávu, která byla zaslána Státnímu a oblastnímu spojenému výboru. Tento zveřejnil svoje závěry dne 6. července 1990 a určil 30. prosinec 1990 jako termín, kdy má být zpráva, požadovaná podle článku i 8 směrnice DPR 175/88, o nebezpečí velkých havárií, předložena Ministrovi životního prostředí. Výbor dále doporučil:

(a) pověření studií o bezpečnosti továrny a její slučitelnosti s okolím, dodatečný rozbor postupu při havárii a příprava a uskutečňování pohotovostních postupů:

(b) zavádění množství změn za účelem radikálního zmenšení úniku emisí do ovzduší a zřízení čištění odpadních vod, zvláště ve vytváření zásadních změn ve výrobních cyklech močoviny a dusíku, dále vytváření studií o znečišťování podloží a hydrogeologické struktury na místě továrny. Tyto kroky měly být uskutečněny do tří let. Porota se dále vyjádřila k potřebě řešení problémů při spalování kapalin a recyklace sodíkových solí.

Porota dále žádala vytvoření střediska k monitorování průmyslového znečištění do 30. prosince 1990

za účelem vytváření pravidelných kontrol činnosti továrny ve vztahu k veřejnému zdraví a ochraně životního prostředí a aby fungovalo jako epidemiologická observatoř.

24. Dne 20. června 1989 byly problémy vztahující se k fungování této továrny zmíněny v parlamentní otázce Ministrovi životního prostředí. Ta samá otázka byla položena v Evropském parlamentu Komisi o evropských společenstvích dne 7. listopadu 1989. Příslušný člen Komise se vyjádřil takto: (1) Enichem zaslal italské vládě zprávu o bezpečnosti požadovanou ve smyslu článku 5 směrnice DPR 175/88: (2) na základě této zprávy vláda zahájila vyšetřování vedoucí ke kontrole bezpečnosti v továrně a k zavedení veškerých dalších bezpečnostních opatření, jestliže budou na místě, podle článku 18 směrnice DPR 175/88: (3) pokud se týká užití Sevesoské směrnice, vláda přijala ve vztahu k továrně příslušná opatření.
25. Opatření přijatá k informování místních obyvatel
26. Články 11 a 17 směrnice DPR 175/88 přikazují příslušnému starostovi a prefektovi, aby informovali místní obyvatele o možném nebezpečí v souvislosti s průmyslovou výrobou, dále o přijatých bezpečnostních opatřeních, která byla provedena v továrně pro případ pohotovosti, a o případném postupu v době havárie.
27. Dne 2. října 1992 vyjádřil Koordinační výbor pro průmyslová bezpečnostní opatření svůj názor na pohotovostní plán, který byl navržen prefektem Foggie ve smyslu článku 17 § 1 směrnice DPR 175/88. Dne 3. srpna 1993 byl tento plán zaslán na příslušný výbor Ministerstva národní obrany. V dopisu ze dne 12. srpna 1993 náměstek Ministra národní obrany ujistil prefekta Foggie, že tento plán bude neprodleně předložen Koordinačnímu výboru k vyjádření a dále vyjádřil naději, že může zahájit účinnost jak nejdříve bude možné, a že může uskutečnit citlivé otázky nastolené s plánováním pohotovostních opatření.
28. Dne 14. září 1993 Ministři životního prostředí a zdravotnictví společně přijali závěry ze zprávy o bezpečnosti v továrně z července 1989 ve smyslu článku 19 směrnice DPR 175/88. Tyto závěry předpisovaly řadu vylepšení, která měla být provedena na instalacích jak ve vztahu k výrobě hnojiv, tak pro případ znovu zahájené výroby kaprolaktamu (viz odst. 17 výše), dále pak vybavily prefekta pokyny o plánu pro případ pohotovosti, za který byl zodpovědný, a opatřeními na informování místních obyvatel ve smyslu článku 17 směrnice DPR 175/88.

Avšak ve svém dopisu ze dne 7. prosince 1995 k Evropské komisi pro lidská práva starosta Monte Sant' Angelo upozorňoval, že vyšetřování za účelem sestavení závěrů ve smyslu článku 19 stále pokračuje a že dosud nedostal žádné příslušné dokumenty. Uváděl, že oblastní rada stále očekává směrnici z Ministerstva národní obrany, aby mohla rozhodnout, jaká by měla být přijata bezpečnostní opatření a jaké postupy by měly být uplatněny pro případ havárie a oznámeny veřejnosti. Řekl, že kdyby továrna obnovila výrobu, opatření na informování veřejnosti by byla přijata, jakmile by byly přístupné závěry z vyšetřování.

1. Příslušné domácí právo

2. Ve smyslu povinnosti informovat veřejnost v záležitostech veřejné bezpečnosti a bezpečnosti ve vztahu k životnímu prostředí článek 5 směrnice DPR 175/88 stanoví, že veškeré podnikání ve vztahu k nebezpečným činnostem musí být detailně oznámeno Ministerstvu životního prostředí a Ministerstvu zdravotnictví, a kromě jiného musí obsahovat jeho aktivity a pohotovostní postupy pro případ velké havárie, dále jména osob odpovědných za provádění těchto postupů a opatření přijatá ve smyslu zmenšení nebezpečí na životním prostředí a veřejném zdraví. Článek 21 směrnice DPR 175/88 stanoví, že každá osoba odpovědná za tato opatření, která nepodá zprávu nutnou ve smyslu článku 5, může být odsouzena k trestu odnětí svobody až najeden rok nepodmíněně.

3. Článek 11 § 3 směrnice DPR 175/88 stanovil, že starostové jsou povinni informovat veřejnost o:

(a) vlastnostech výrobního procesu:

(b) vlastnostech a množství používaných látek:

(c) možném nebezpečí hrozícím zaměstnancům a dělníkům v továrně, veřejnosti a životnímu prostředí:

(d) závěrech z bezpečnostní zprávy předložené továrnou podle článku 5 a o dalších dodatečných opatřeních podle článku 19; a

(e) o bezpečnostních opatřeních a postupech, která by měla být dodržována v případě havárie.

Článek 11 § 2 stanovil, že za účelem ochrany výrobního tajemství každá osoba, odpovědná za prověřování zprávy či za příslušné podnikání, má zakázáno sdělovat jakékoliv informace získané v důsledku této činnosti.

30. Článek 11 § 1 stanovil. Že údaje a informace o průmyslových aktivitách získané ve smyslu směrnice DPR 175/88 mohou být použity výhradně pro ten účel, pro který byly vyžádány. Toto ustanovení bylo částečně novelizováno legislativním nařízením č. 461 ze dne 8. listopadu 1995. Ustanovení odstavce 2 tohoto nařízení určuje výjimku k zákazu prozrazování výrobního tajemství pro případ konkrétní informace, jmenovitě lakové, která se vztahuje k listině informací zasílané na Ministerstvo životního prostředí a oblastnímu nebo meziregionálnímu technickému výboru. Povinnosti starosty vztahující se k informování veřejnosti zůstaly nezměněny a jsou zahrnuty v odstavci 4.
31. Článek 17 směrnice DPR 175/88 také stanoví určité povinnosti prefektovi ve smyslu informování veřejnosti. Zvláště odstavec 1 tohoto ustanovení (nyní odstavec 1 bis) určuje prefektovi stanovit pohotovostní plán, vyplývající z informací poskytnutých továrnou a Koordinačním výborem pro průmyslová bezpečnostní opatření. Tento plán musí být zaslán na Ministerstvo vnitra a národní obrany. Ustanovení odst. 2 pokračuje tak, že po přijetí pohotovostního plánu musí prefekt odpovídajícím způsobem informovat příslušnou veřejnost o nebezpečí vyplývajícím z výroby, o bezpečnostních opatřeních přijatých za účelem zabránění velké havárie, o pohotovostních postupech plánovaných pro okolí továrny v případě velké havárie a o příslušných postupech pro případ havárie. Úpravy tohoto článku podle výše zmíněného legislativního nařízení zahrnují nový odstavec 1, který ukládá, že Ministerstvo národní obrany musí stanovit kritéria plánování pro případ nouze a pro přijetí opatření o informování veřejnosti prefektem, a dále zrušují odstavec 3, který stanovil, že příslušné informace zmiňované v odstavci 2 musí být zaslány na Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zdravotnictví a na příslušné oblastní úřady.
32. Paragraf 14 (3) zákona č. 349 z 8. července 1986, kterým bylo v Itálii vytvořeno Ministerstvo životního prostředí a uvedena první zákonná ustanovení o ohrožení životního prostředí, stanoví, že každý má právo na přístup k informacím o stavu životního prostředí, které jsou podle zákona přístupné v kancelářích správních úřadů, a na kopii zprávy o hospodaření (o výdajích) těchto úřadů.
33. V rozsudku (č. 476) ze dne 21. listopadu 1991 Rady pro správní právo Sicílie (Consiglio di Giustizia amministrativa per la Regione siciliana - která na Sicílii nahrazuje Nejvyšší správní soud) je uvedeno, že pojem „informace o stavu životního prostředí“ zahrnuje jakoukoliv informaci o fyzickém okolí lidské společnosti a týkající se některých zájmů této společnosti. Na základě těchto hledisek rozhodla Rada pro správní právo, že oblastní rada není oprávněna odmítnout vydat soukromé osobě svolení k získání kopie rozborů o stavu vody v oblasti ve smyslu jejího použití jako vody pitné.

III. Práce rady Evropy

34. K projednávanému případu se obzvláště z různých dokumentů Rady Evropy vztahuje Resoluce

Parlamentního shromáždění č. 1087 (z r. 1996), o následcích černobylské havárie, která byla přijata dne 26. dubna 1996 (na 16. zasedání). Netýká se jen nebezpečí spojeného s výrobou a užíváním jaderné energie pro mírové účely, ale i dalších záležitostí, prohlašuje, že na „veřejný přístup ke zřetelné a úplné informaci ... musí být nahlíženo jako na základní lidské právo“.

JEDNÁNÍ PŘED KOMISÍ

35. Žadatelky podaly žádost ke Komisi dne 18. října 1988. Na základě článku 2 Úmluvy žadatelky tvrdily, že nedostatek praktických opatření, zvláště za účelem snížení úrovně znečištění a nebezpečí velkých havárií hrozící z tovární výroby, rušivě zasahuje do jejich práva na život a fyzickou integritu. Dále si stěžovaly, že místní příslušné úřady neinformovaly veřejnost o nebezpečí a o postupech stanovených pro případ velké havárie, jak stojí zvláště v článku 11 § 3 a článku 17 § 2 Prezidentského nařízení č. 175/88. což narušilo jejich právo na svobodu informací, jak je zahrnuto v článku 10.
36. Dne 6. července 1995 Komise prohlásila žádost (č. 14967/89) za přípustnou ve vztahu ke stížnosti podle článku 10 a nepřípustnou v ostatních bodech. Ve své zprávě, datované dnem 29. června 1996 (článek 31), vyjádřila stanovisko, že došlo k porušení tohoto článku jedenadvaceti hlasy ku osmi. Úplné znění textu stanoviska Komise a tří odlišných stanovisek je obsaženo ve zprávě, která je dodatkem tohoto rozsudku.

KONEČNÝ NÁVRH PŘEDLOŽENÝ SOUDU

37. Vláda zakončila svoje prohlášení výzvou Soudu, ve smyslu svého původního prohlášení, aby zamítl žádost pro nevyčerpanost domácích opravných prostředků, a jako další možnost, aby rozhodl, že nedošlo k porušení článku 10.
38. Při jednání právní zástupce žadatelek požádal Soud, aby rozhodl, že došlo k porušení článků 10, 8 a 2 Úmluvy, a tím jeho klientkám vyhověl.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Rozsah případu
2. Ke Komisi žadatelky vznesly dvě stížnosti. První, že úřady nepřijaly náležitá opatření k snížení nebezpečí znečištění od zemědělské chemičky společnosti Enichem v Manfredonii (dále jen „továrna“) a k předcházení nebezpečí velkých havárií; tato situace, jak tvrdily, narušila jejich právo na život a fyzickou integritu, jak je zaručeno článkem 2 Úmluvy. Druhou, že italský stát nepodnikl dostatečné kroky k informování o možném nebezpečí a o tom, jak postupovat v případě velké havárie, jak byly požadovány články 11 § 3 a 17 § 2 Prezidentského nařízení č. 175/88 („DPR 175/88“): z toho vyplývalo přesvědčení žadatelek o porušení jejich práva na svobodu informací zakotvené v článku 10 Úmluvy.
3. Dne 6. července 1995 Komise většinou hlasů potvrdila vládní předběžnou námitku, že domácí opravné prostředky nebyly vyčerpány ve vztahu k první otázce a vyhlásila zbytek žádosti za přípustný, „aniž by si předem udělala názor na podstatu problému“.

Ve své zprávě ze dne 25. června 1996 posuzovala případ podle článku 10 Úmluvy a rozhodla, že toto ustanovení je přípustné a došlo tehdy k jeho porušení, minimálně v průběhu období, kdy byla vydána směrnice DPR 175/88 v květnu 1988, a kdy došlo k zastavení výroby hnojiv v roce 1994, a tedy příslušné úřady měly povinnost učinit nezbytné kroky, kterými by zajistily, že by žadatelky, žijící v nejvíce ohrožené oblasti, „obdržely příslušnou informaci o otázkách souvisících s ochranou životního prostředí“. Osm členů Komise vyjádřilo svůj nesouhlas ve třech odlišných stanoviscích z nichž dvě ukazovaly na možnost rozdílného přístupu k případu a vycházely z toho, že článek 8 Úmluvy byl ve smyslu přijetí podané stížnosti přípustný.

41. Ve svém prohlášení u Soudu a při dalším jednání se žadatelky spoléhaly na článek 8 a 2 Úmluvy, přičemž tvrdily, že nedostatečné zpřístupnění příslušné informace porušilo jejich právo na respektování jejich soukromého a rodinného života a jejich práva na život.
42. Před Soudem delegát Komise pouze znovu zopakoval závěry uvedené ve zprávě (že nedošlo k porušení článku 10), zatímco vláda tvrdila, že stížnosti podle článku 8 a 2 přesahují působnost případu, protože jsou určeny rozhodnutím o přípustnosti.

Je proto nezbytné určit jako předběžný problém rozsah pravomoci Soudu, *ratione materiae*.

43. Soud uznal za prvé, že jeho pravomoc „se rozšiřuje na všechny případy, které se týkají Úmluvy ve smyslu článku 48 a vztahují se k vysvětlení a užití této Úmluvy“ (viz článek 45 Úmluvy, upravený Protokolem č. 9), a že „v případě sporné pravomoci Soudu, je záležitost řešena rozhodnutím Soudu“ (článek 49).
44. Za druhé Soud znovu zdůraznil, že z důvodů svého dominantního postavení v určení zákonných vlastností skutkové podstaty případu se necítí být vázán určením vlastností ať už žadatele, vlády či Komise. Podle právní síly principu *jura novit curia*. Soud zvážil svůj vlastní návrh stížností podle článků a paragrafů, které se dříve nebraly v úvahu, a dokonce podle takového ustanovení, podle kterého dříve Komise neuznala stížnost za přípustnou, ale uznala jí za přípustnou podle jiného ustanovení. Stížnost nese takové znaky, jaké v ní jsou uvedeny, a nějaké právní podklady nebo argumenty je podepřena (viz rozsudek ve věci Powell a Rayner versus Velká Británie, ze dne 21. února 1990, řada A, Č. 172, str. 13 § 29).

Soud má plnou jurisdikci pouze v takovém případě, který je určen rozhodnutím o přijetí žádosti. V takto stanovených hranicích může soud projednávat jakýkoli právní problém, který nastane během soudního jednání (viz, mimo jiné též rozhodnutí *Philis versus Řecko* (č. 1) ze dne 27. srpna 1991. řada A, č. 209. str. 19. § 56).

45. V tomto naléhavém případě podklady vycházející z článku 8 a 2 nebyly přesně vyjádřeny ani v žádosti, ani v úvodních prohlášeních podaných k jednání před Komisí. Z toho jasně vyplývá, že i když tyto podklady byly blízké uznanému podkladu, zvláště tomu, který informoval všechny žadatelky žijící jeden kilometr od zmíněné továrny, tyto mohly mít vliv na jejich soukromý a rodinný život a jejich fyzickou integritu.
46. Ve vztahu k předchozímu a k rozhodnutí Komise o přípustnosti žádosti. Soud rozhodl o svojí pravomoci k projednávání případu podle článku 8 a 2 stejně jako podle článku 10.

II Údajné porušení článku 10 Úmluvy

47. Žadatelky tvrdily, že k jejich újmě došlo k porušení článku 10 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“

Údajné porušení se zakládá na selhání úřadů přijmout opatření, kterými by zajistily náležité

informování veřejnosti o nebezpečí a o tom, co se má dělat v případě havárie v souvislosti s provozem továrny.

1. Předběžná námitka vlády
2. Tak jako před Komisí, vláda přednesla předběžnou námitku o nevyčerpání domácích zákonných prostředků, a to ve dvou bodech.

Za prvé vláda tvrdila, že bylo možné podat naléhavou žádost ve smyslu článku 700 občanského soudního řádu. Kdyby byly žadatelky skutečně pociťovaly bezprostřední nebezpečí ve spojitosti s provozem továrny, mohly a měly požadovat soudní příkaz, který by jim dovoloval náležitou ochranu jejich práv. Vláda přiznala opomenutí žadatelek v uvedení podobných případů, ve kterých byl článek 700 použit, bez ohledu na to, zda toto ustanovení může být použito proti veřejnoprávnímu orgánu, ale s určitostí mohlo být použito proti továrně, která, jako v uvedeném případě, nevydala bezpečnostní zprávu, jak vyžaduje článek 5 směrnice DPR 175/88 (viz odstavec 28 výše).

Za druhé poukazovala na skutečnost, že žadatelky nepodaly stížnost u trestního senátu na nedostatek příslušných informací od továrny, když takovéto opomenutí vede k trestní odpovědnosti podle článku 21 směrnice DPR 175/88.

49. Soud vzal v úvahu, že však ani jeden ze zmíněných zákonných prostředků by žadatelkám neumožnil dosáhnout jejich cíle.

Dokonce ačkoli vláda nebyla schopná prokázat, že naléhavá žádost by byla účinná, protože případy z oblasti životního prostředí dosud neiniciovaly vznik směrodatných soudních rozhodnutí v příslušné oblasti, článek 700 občanského soudního řádu by byl použitelným zákonným prostředkem, kdyby se stížnost žadatelek týkala opomenutí z hlediska přijímaných opatření na snížení nebo odstranění znečištění; ve skutečnosti z toho vycházelo rozhodnutí Komise, když úředně rozhodovala o přípustnosti žádosti (viz odst. 40 výše). Ve skutečnosti stížnost v tomto naléhavém případě spočívala v tom, že nebyla poskytnuta informace ani o možném nebezpečí ani o tom, co dělat v případě havárie, proto naléhavá žádost by byla pravděpodobně vyústila v pozastavení tovární produkce.

Protože došlo k zahájení trestního řízení, byly továrnou předloženy bezpečnostní posudky dne 6. července 1989 (viz odst. 22 výše) a kdyby byly žadatelky podaly žalobu v trestní věci, patrně by byly dosáhly odsouzení ředitelů továrny, ale zcela jistě nikoli zprostředkování jakékoliv informace.

Námitka proto musí být zamítnuta.

1. Podstata stížnosti
2. Zbývá určit, zda lze v této věci aplikovat článek 10 Úmluvy a jestliže ano, zda došlo k jeho porušení.
3. Ve vládním návrhu toto ustanovení téměř zaručuje svobodu na získání informací bez překážek tvořených státem; tím se nevytváří žádný pozitivní závazek. To bylo prokázáno skutečností, že Resoluce č. 1087 Parlamentního shromáždění Rady Evropy a směrnice 90/313/EEC Rady evropských společenství o svobodném přístupu k informacím o životním prostředí, hovoří spíše o dosažitelnosti, ne tedy o právu na informace. Kdyby existoval platný závazek poskytovat tyto informace, bylo by „nesmírně obtížné ho realizovat díky požadavku, kdy a jak by tato informace měla být zveřejněna, které úřady by byly odpovědné za její poskytování a kdo by měl být příjemcem takovéto informace.“
4. Komise, stejně jako žadatelky, byla toho názoru, že ustanovení o informování veřejnosti nyní je jedním ze základních prostředků na ochranu zdraví obyvatelstva i v těch situacích, kdy je životní prostředí ohroženo. Z toho vyplývá, že slova „Toto právo zahrnuje svobodu přijímat informace“ v odst. 1 článku 10 musela být sestavena tak, aby popisovala skutečné právo na

informace, zvláště od příslušných úřadů, pro obyčejné místní obyvatele, kteří již byli či by mohli být zasaženi nějakou průmyslovou či jinou aktivitou, představující hrozbu pro životní prostředí.

Článek 10 nevaluje na státy pouze povinnost zpřístupnění informací o životním prostředí veřejnosti, požadavek, kterému se italská vláda, jak vidno, podrobila především účinností paragrafu 14 (3) zákona č. 349, ale také platnou povinnost tyto informace, které by se jinak díky svojí povaze nedostaly na veřejnost, shromažďovat, zpracovávat a rozšiřovat. Ochrana takto zajištěná článkem 10 měla preventivní funkci s ohledem na možné porušení Úmluvy v případě vážného poškození životního prostředí a článek 10 hraje svojí roli i v případě přímého porušení i dalších základních práv, jako je právo na život nebo na respektování soukromého a rodinného života.

53. Soud tento názor nepotvrdil. V případech, které se týkají omezování svobody tisku, existuje množství okolností, kdy právo na informování veřejnosti je klíčovou úlohou novinářů, kteří jsou tady proto, aby sdělovali informace a myšlenky ve veřejném zájmu (viz kromě jiných úředních dokladů, rozsudek ve věci *Observer a Guardian versus Velká Británie*, ze dne 26. listopadu 1991. řada A. č. 216. str. 30. § 59 /b/, a rozsudek ve věci *Thorgeir Thorgeirson versus Island*, ze dne 25. června 1992, řada A. č. 239. str. 27. § 63). Avšak skutečnosti současného případu se odlišují od těchto výše zmíněných případů, protože žadatelky si stěžovaly na nedostatky v systému vycházejícího ze směrnice DPR 175/88, která převedla do systému italského práva Směrnicí 82/501/EEC Rady Evropských společenství (dále jen „Sevesoská“ směrnice), o nebezpečí velkých havárií plynoucích z určitých průmyslových aktivit ohrožujících životní prostředí a zdraví místních obyvatel. Přestože prefekt Foggie připravil pohotovostní plán na základě podkladů předložených továrnou a tento plán byl zaslán na Ministerstvo národní obrany dne 3. srpna 1993, žadatelky se dosud k této příslušné informaci nedostaly (viz odst. 26 a 27 výše).

Soud znovu potvrdil, že právo na informace, vycházející z odst. 2 článku 10 Úmluvy, „v zásadě vládě nedovoluje znemožňovat fyzické osobě informovat se, když si ostatní přejí jí toto oznámit“ (viz rozsudek ve věci *Leander versus Švédsko*, ze dne 26. března 1987. řada A, č. 116, str. 29, § 74). Tato svoboda nemůže být vykládána jako kdyby uvalovala na stát, podobně jako v současném případě, platnou povinnost získávat a rozšiřovat informace ze svého vlastního návrhu.

54. Z toho vyplývá, že článek 10 nelze na tento naléhavý případ aplikovat.

55. Ve světle toho, co bylo řečeno v odst. 45 výše, tento případ nelze posuzovat podle článku 8 Úmluvy.

56. Údajné porušení článku 8 Úmluvy

57. Žadatelky, vycházejíce z těch samých skutečností, prohlašovaly před Soudem, že byl v jejich neprospěch porušen článek 8 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

3. Úlohou Soudu je rozhodnout, zda se dá tento článek aplikovat, a když ano, zda byl porušen.

Soud shrnuje za prvé, že všechny žadatelky žijí v Manfredonii, přibližně jeden kilometr od továrny, která díky svojí produkci hnojiv a kaprolaktamu, byla označena jako velmi nebezpečná již v roce 1988 v souladu s hledisky stanovenými ve směrnici DPR 175/88.

V průběhu výrobního cyklu továrna vypouští velké množství hořlavých plynů a jiných toxických látek, včetně oxydu arzenitého. Navíc, v roce 1976 následkem výbuchu míchací věže na syntézu čpavkových plynů došlo k úniku několika tun uhličitanu draselného a roztoku uhličitanů obsahující oxid arzenitý a do nemocnice bylo přijato 150 lidí s akutní otravou arzenikem.

Kromě toho ve zprávě ze dne 8. prosince 1988 výbor složený z odborníků jmenovaný Radou oblasti Manfredonie potvrdil, že emise z továrny díky její zeměpisné poloze často směřovaly k Manfredonii (viz odst. 14 - 16 výše).

Přímý účinek toxických emisí zasahuje do práva žadatelek na respektování jejich soukromí a rodinného života a je tedy článek 8 aplikovatelný pro tento případ.

58. Soud bere v úvahu, že nelze jeho stanovisko zjednodušit na tvrzení o „zásahu“ Itálie clo práv žadatelek na soukromí nebo rodinný život: tyto si nestěžovaly najednání státu, ale na jeho opomenutí jednat. Avšak přestože předmětem článku 8 je především ochrana jedince před svévolným zásahem státních orgánů, nenutí to stát odstoupit od takového zásahu: kromě tohoto primárně zamítavého slibu, mohou zde být platné závazky obsažené v platném respektování soukromí nebo rodinného života (viz rozsudek ve věci Airey versus Irsko, ze dne 9. října 1979. řada A, č. 32, str. 17, § 32).

V tomto případě bylo nutné stanovit, zda státní úřady učinily nezbytné kroky pro zajištění účinné ochrany práva žadatelek na respektování jejich soukromí a rodinného života, jak je zajišťuje článek 8 (viz rozsudek ve věci Lopéze Ostry versus Španělsko, ze dne 9. prosince 1994, řada A, č. 303 - C. str. 55. § 55).

59. Dne 14. září 1993, na základě článku 19 směrnice DPR 175/88. přijalo Ministerstvo životního prostředí společně s Ministerstvem zdravotnictví závěr o bezpečnostní zprávě předložené továrnou v červenci 1989. Tyto závěry předepisovaly provést vylepšení na zařízení jak ve vztahu k současné výrobě hnojiv, tak i pro případ obnovení výroby kaprolaktamu, a dále vybavily prefekta pokyny k pohotovostnímu plánu - který schválil v r. 1992 - a k opatřením, které byly vyžadovány ve smyslu informování místního obyvatelstva podle článku 17 směrnice DPR 175/88.

Avšak ve svém dopisu ze dne 7. prosince 1995 k Evropské komisi pro lidská práva starosta Monte Sam Angelo upozorňoval, že vyšetřování za účelem sestavení závěrů ve smyslu článku 19 stále pokračuje a že dosud nedostal žádné příslušné dokumenty. Uváděl, že oblastní rada stále očekává směrnici z Ministerstva národní obrany, aby mohla rozhodnout, jaká by měla být přijata bezpečnostní opatření a jaké postupy by mely být uplatněny pro případ havárie a oznámeny veřejnosti. Řekl, že kdyby továrna obnovila výrobu, opatření na informování veřejnosti by byla přijata, jakmile by byly přístupné závěry z vyšetřování (viz odst. 27 výše).

60. Soud znovu připomíná, že silné znečištění životního prostředí může ovlivnit zdraví jednotlivých osob a zabránit jim ve využívání jejich domovů tak, že naopak může ovlivnit jejich soukromí a rodinný život (viz. obdobně v rozsudku Lopéze Ostry versus Španělsko, zmiňovaného výše, str. 54, § 51). V tomto naléhavém případě žadatelky očekávaly, až do skončení výroby hnojiv v r. 1994, že obdrží podstatnou informaci, která by jim umožnila odhadnout míru nebezpečí, kterou spolu se svými rodinami mohou podstupovat, jestliže nadále setrvávají ve svém bydlišti v Manfredonii. městu bezprostředně ohroženém v případě vzniku havárie v továrně.

Soud proto potvrzuje, že odpovědný stát nedodržel svojí povinnost zajistit právo žadatelek na respektování jejich soukromí a rodinného života, a tím porušil článek 8 Úmluvy. Takže z tohoto důvodu došlo k porušení tohoto ustanovení.

1. Údajné porušení článku 2 Úmluvy
2. Vzhledem ke skutečnosti, že dělníci této továrny umírali na rakovinu, žadatelky dále argumentovaly tím, že nedostatek informací o této projednávané otázce narušil jejich právo na život, jak jej zajišťuje článek 2 Úmluvy, který stanoví:

„1. Právo každého na život je chráněno zákonem. Nikdo nesmí být úmyslně zbaven života kromě výkonu soudem uloženého trestu následujícího po uznání viny za spáchání trestného činu, pro který zákon ukládá tento trest.

2. Zbavení života se nebude považovat za způsobené v rozporu s tímto článkem, jestliže bude vyplývat z použití síly, které není víc než zcela nezbytné, při:
 3. a) obraně každé osoby proti nezákonnému násilí;
 4. b) provádění zákonného zatčení nebo zabránění útěku osoby zákonně zadržené;
 5. c) zákonně uskutečněné akci za účelem potlačení nepokojů nebo vzpoury.“
6. Když Soud dospěl k závěru, že došlo k porušení článku 8, shledal nezbytným zaujmout stejné stanovisko k případu ve vztahu ke článku 2.
7. Aplikace článku 50 Úmluvy
8. Článek 50 Úmluvy stanoví

„Pokud soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími s této Úmluvy a pokud vnitrostátní právo jmenované Strany dovoluje pouze částečnou nápravu v důsledku tohoto rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí soudu, pokud je to nezbytné, zajistí spravedlivé uspokojení poškozené strany.“

1. Škoda
2. Žadatelky požadovaly náhradu „biologické“ škody: požadovaly 20.000.000.000 italských lir (ITL).
3. Podle vládního návrhu však žadatelky neprokázaly, že by utrpěly nějakou škodu a ani ji podrobně nepopsaly. Kdyby Soud měl potvrdit, že nedošlo k finančnímu poškození, nález o porušení by byl dostatečným odškodněním.
4. Delegát Komise vyzval Soud, aby žadatelkám přiznal náhradu škody, která je odpovídající zvažované utrpěné škodě. Navrhoval sumu 100.000.000 ITL každé žadatelce zvlášť.
5. Soud potvrdil, že žadatelky skutečně neprokázaly žádnou finanční ztrátu, kterou utrpěly pro nedostatek informací. Jako odůvodnění uvedl, že žadatelky nepochybně utrpěly nematnou škodu a stanovil náhradu ve výši 10.000.000 ITL pro každou zvlášť.
6. Náklady a výlohy
7. Žadatelkám byla poskytnuta právní podpora pro řízení před Soudem ve výši 16.304 FRF. avšak na konci jednání jejich právní poradkyně předložila žádost se zápisem dodatečné částky ke svým honorářům.
8. Ani vláda ani delegát Komise se k této věci nevyjádřili.
9. Když Soud vzal v úvahu výši zaplacené právní podpory a opožděnost tohoto požadavku (viz ust. 39 § 1 a 52 § 1 Jednacího řádu B), tento požadavek zamítl.
10. Další požadavky
11. Nakonec žadatelky usilovaly o vydání soudního rozhodnutí, kterým by byl odpovědný stát nucen dekontaminovat veškerý příslušný průmyslový pozemkový majetek, vydat epidemiologickou studii oblasti a místního obyvatelstva a podniknout vyšetřování za účelem určení možných závažných dopadů na obyvatele a zvláště se zaměřit na látky, o kterých se ví, že jsou rakovinotvorné.
12. Vláda tvrdila, že tyto požadavky jsou nepřijatelné.
13. Delegát Komise vyjádřil názor, že důkladné a účinné šetření provedené státními orgány spolu se zveřejněním a oznámením žadatelkám v úplném a přesném znění zprávy o příslušných

aspektech produkce továrny v průběhu projednávaného období, včetně újmy skutečně způsobované na životním prostředí a zdraví obyvatel, jako dodatek k platbě nahrazující újmu, by plnilo závazky zahrnuté v článku 53 Úmluvy.

14. Soud poznamenává, že ho Úmluva k tomuto nezmocňuje. Znovu zdůrazňuje, že jenom stát může stanovit prostředky používané ve svém domácím právním systému, aby byly v souladu s ustanoveními Úmluvy, nebo napravit situaci, která porušila tuto Úmluvu (viz, podobně, následující rozsudky: Zanghí versus Itálie, ze dne 19. února 1991, řada A. č. 194-C. str. 48. § 26, Demicoli versus Malta, ze dne 27. srpna 1991, řada A, č. 210. str. 19, § 45 a Yagci a Sargin versus Turecko, ze dne 8. června 1995, řada A, č. 319-A, str. 24. § 81).
15. Úrok z prodlení v placení
16. Podle informací přístupných Soudu zákonná sazba úroku platící v Itálii v době přijetí tohoto rozsudku činí 5 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD:

1. zamítá devatenácti hlasy předběžnou námitku vlády;
2. potvrzuje osmnácti hlasy ku dvěma, že článek 10 Úmluvy není aplikovatelný v tomto případě;
3. potvrzuje jednohlasně, že článek 8 je aplikovatelný a byl porušen;
4. potvrzuje jednohlasně, že dále bylo nutné zvažovat případ podle článku 2 Úmluvy;
5. Potvrzuje jednohlasně:

(a) že odpovědný stát má zaplatit každé žadatelce po 10.000,000 (deset milionů) ITL ohledně nehmotné škody; a

(b) že jednoduchý úrok při roční sazbě 5 % bude splatný z léto částky po uplynutí výše zmíněných tří měsíců až do narovnání:

6. Zamítá jednomyslně zbývající část vzneseného nároku na spravedlivé odškodnění.

Rozsudek je vyhotoven v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášen na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu 19. února 1998.

Herbert PETZOLD

tajemník Soudu

Rudolf BERNHARDT